

INNSPILL TIL METODEFORSLAG ETTER SOGL

Det vises til metodeforslag for viktige organisatoriske krav, roller og ansvar i forbindelse med datautveksling som angår driftssikkerhet i samsvar med SOGL artikkel 40.6 som RME ønsker innspill på.

Det grønne skiftet i Norge er krevende både for driften av og tilknytning til nettet. Nye og innovative ideer er nødvendig for å løse fremtidens utfordringer. For å utnytte ressursene og kapasiteten i kraftsystemet mer effektivt er blant annet utveksling av data mellom aktørene essensielt. EU har lenge vært opptatt av disse utfordringene, og deres energipolitikk skal sørge for et kraftsystem som ivaretar klimaet, økonomien og forbrukerne. Nettkodene og retningslinjene fra EU er tydelige på at informasjon må deles mellom relevante aktører. Energi Norge er positiv til at det nå settes i gang et felles arbeid for å implementere metoder i henhold til kodene.

Metodeforslagene har som mål å sikre balansen i Norden og fastsette krav for datautveksling, og skal sikre effektiv deling av data mellom aktører i kraftsystemet. SOGL inneholder krav og prinsipper for driftssikkerhet, og fastsetter regler og ansvarsforhold for koordinering og datautveksling mellom TSO, DSO og SGU i forbindelse med både driftsplanlegging og nærmere selve driftstimen. SOGL innebærer en viss endring i fordelingen av roller og ansvar mellom TSO og DSOer i relasjon til systemdriften, sammenlignet med det vi har vært vant med i Norge etter systemansvarsforskriften (fos). OED har tidligere presisert¹ at SOGL vil medføre at DSOer får en større rolle i utveksling av data enn i dag. Dagens krav til informasjon til systemansvarlig i henhold til fos er ikke til hinder for at det etableres krav til informasjon som går til DSOer.

Energi Norge ønsker med dette å gi kommentarer til metodeforslag etter SOGL.

Sammendrag av kommentarene

Energi Norge mener at:

- Det skal være likeverdig behov for og krav til data for DSO og TSO, vi mener derfor at default option bør være utgangspunktet.
- Det er ikke behov for en felles data hub.
- Det er en del data TSOen ikke har behov for.
- Det er behov for ulike informasjonsveier for datautveksling mellom SGU, DSO og TSO

¹ Høringsnotat, Forslag til endringer i forskrift om elektrisk kraft over landegrensene - gjennomføring av kommisjonsforordning (EU) 2017/1485 om fastsettelse av retningslinjer for drift av transmisjonsnettet for elektrisk kraft (SOGL), Olje- og energidepartementet

- DSOene er nøytrale og med innspill til deres tilgang til markedssensitiv informasjon mener Energi Norge at DSOene kan håndtere sensitiv informasjon på en trygg og sikker måte.
- DIGIN er etablert som en felles arena for digital samhandling som kan spille en vesentlig rolle i tiden fremover med tanke på praktiske løsninger for informasjonsdeling.

Rettighetene som gis av SOGL blir ofte problematiserte med henvisning til fos. Vi mener derfor at fos bør gjennomgås med tanke på manglende overenstemmelse med SOGL.

Kommentarer til metodeforslag etter SOGL

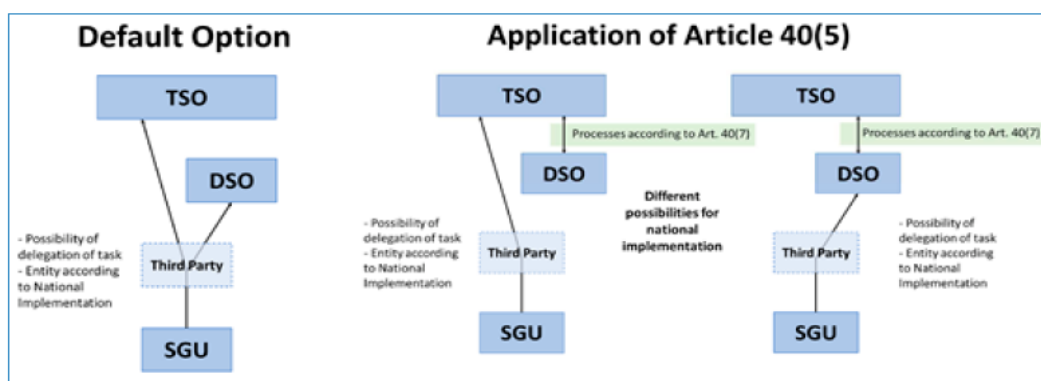
Side 2, art. 40.5

Slik Energi Norge leser dette avsnittet står det at TSO «skal bestemme» datautveksling og omfang «i samråd med DSOer og SGUer». Energi Norge mener at art. 40(5) må forstås slik at endringer skal skje i samarbeid mellom disse aktørene og at TSO ikke kan bestemme alene.

Statnett skriver i sitt notat (nederst på side 5/øverst på side 6):

Statnetts forståelse av eksisterende reguleringer og føringer gitt av OED/NVE/RME er at Statnett i dag, i tillegg til behovene gitt av utøvelsen av systemansvaret, er gitt et ansvar og en rolle i å samle inn, kvalitetssikre, tilrettelegge og dele strukturelle data og informasjon med norske aktører, herunder tilrettelegging for KSU ansvarlige selskap og informasjonsinnhenting av tilstandsdata for transformatorer.

KORRR og SOGL har en noe snevrere målsetting og åpner for andre strukturer og løsninger for informasjonsdeling ved at informasjon fra SGUene istedenfor å gå direkte til TSO/systemansvarlig kan gå direkte til både DSO TSO (default), eller via DSO, ref. figuren nedenfor.

Figur 2 Figuren er hentet fra ENTSO-E "Supporting document to all TSOs' proposal for the Key Organisational Requirements, Roles and Responsibilities (KORRR) relating to data exchange, 9.10.2018"

Energi Norges utgangspunkt er at figuren beskriver mulige informasjonsveier for all datautveksling mellom SGU, DSO og TSO, ikke utelukkende strukturelle data.

Vi mener videre at det som i figuren betegnes som Default Option nettopp må være Default Option også i Norge. I praksis kommer vi temmelig sikkert til å ha behov for flere informasjonsveier i Norge, selv om det meste følger 'hovedruten'. Spesielt regner vi med at løsningen med at informasjon til DSO går via TSO kan være hensiktsmessig for enkelte opplysninger, mens løsningen med at

informasjon går til TSO via DSO bare unntaksvise vil vurderes som hensiktsmessig. Vi legger derfor til grunn at det ikke fattes vedtak som avskjærer valgfriheten som KORRR og SOGL legger opp til.

Det er flere grunner til at vi mener Default Option bør være utgangspunktet også i Norge:

- De fleste SGUer er tilknyttet DSOs nett. SGUene er derfor DSOenes nettkunder og står i et avtaleforhold med DSOene. Tilknytningsavtalene er et naturlig sted å forankre og spesifisere SGUenes plikter, rettigheter og rapporteringsoppgaver. Eksempelvis er det DSOene som er ansvarlige for spenning i sitt nett, i denne sammenheng spesielt der SGUene er tilknyttet.
 - Gjennom regulering er det i tillegg relasjoner mellom SGUer og TSO, både knyttet til informasjonsplikt (for eksempel produksjonsplaner) og til salg av tjenester som igjen kan innebære informasjonsplikter (for eksempel balansetjenester).
- DSO og TSO har derfor selvstendige og uavhengige informasjonsbehov fra SGUene. Det er derfor vesentlig at det er selvstendige informasjonsstrømmer fra SGU til både TSO og DSO. Dette gjelder både selve datautvekslingen og fremfor alt avklaringer om hvilke opplysninger det er behov for, hvordan dette skal foregå, mm.
 - De fleste har erfart at informasjon går tapt når den formidles gjennom flere ledd. DSOenes erfaring er at det er vanskelig å få Statnett til å forstå DSOenes informasjonsbehov (jf. både pilotene knyttet til produksjonsplaner og utveksling av sanntidsinformasjon i forbindelse med spenningsregulering). Å gi TSO ansvaret for å sikre at SGUer på en tilfredsstillende måte samle og formidler informasjon til DSO via TSO er like bekymringsfullt som å gi DSOene ansvar for å forklare SGUer hvilken informasjon TSO har behov for.
- I forbindelse med pilotene knyttet til bruk av produksjonsplaner, hvor den midterste informasjonsveien i figuren ovenfor ble benyttet, har det foruten krevende kommunikasjon også vist seg at det er tekniske utfordringer knyttet til å la opplysninger gå gjennom en systemoperatør på vei til en annen. Konkret blir DSO sårbar for forhold i TSOs IT-løsninger. Selv om det ikke generelt kan utelukkes stordriftsfordeler er DSOenes erfaring at det er avgjørende for dem å ha kontroll over egne IT-løsninger, herunder løsninger for tilgang til informasjon som er vesentlig for deres virksomhet. Vi vil her peke på aktørenes felles arbeid i DIGIN og NVEs arbeid med digital samhandling hvor aktørene deltar.
 - En løsning som Default Option avskjærer ikke fremtidige stordriftsfordeler – det vil være en rekke forhold som likevel kan løses i fellesskap, så som informasjonsmodell, protokoller, rutiner for sikring og beskyttelse av informasjon som skal utveksles mv.
 - Med felles løsninger for hvordan opplysninger fra SGU skal sendes til DSO og TSO vil det ikke nødvendigvis være noen nevneverdig forskjell i kostnader for SGU om samme opplysning går samtidig til DSO og TSO enn om opplysningen går kun til den ene som videresender til den andre.
- Datakvalitet er alltid en sentral problemstilling når informasjon skal deles. Feil som oppdages i mottakerenden kan skyldes alt fra feil hos avsender, feil i selve utvekslingen, feil hos eventuelle mellomledd og feil i mottakers systemer. Den generelle erfaringen er derfor at data må samles inn og kvalitetssikres så nært kilden som mulig.

- Dette innebærer for det første at mellomledd så langt som mulig bør unngås, fordi det reduserer antallet mulige feilkilder. Data om kraftsystemet representerer intet unntak fra dette.
 - En konsekvens av dette er at pågående digitaliseringsprosjekter i bransjen må ha for øyet at informasjonsdeling ikke utelukkende vil være fra A til B, men til og fra både A, B og C. Vi må ikke lage informasjonssystemer som utelukker Default Option.
 - For det tredje må både SGU, DSO og TSO ha rutiner for kvalitetssikring, både av egne data og for DSOs og TSOs vedkommende av data fra for eksempel SGU, uavhengig av om disse opplysningene skal formidles videre til andre, slik også Statnett peker på i notatet, side 6:
- *Den som er førstehåndsmottaker av data er ansvarlig for å sikre at kvaliteten er i henhold til de krav TSO eller DSO fastsetter før dette videre distribueres til tredjepart.*

På denne bakgrunn mener Energi Norge vi fremover kommer til å få behov for både Default Option og løsningen med informasjon til DSO via TSO. Vi vil ikke på prinsipielt grunnlag utelukke løsningen med at informasjon fra SGU går via DSO til TSO. Det er jo i mange tilfeller også behov for informasjonsutveksling både fra DSO til TSO, og fra TSO til DSO, for eksempel aggregert informasjon om mindre forbrukere og produsenter (som ikke er SGU). Men som hovedmodell for informasjon fra SGU tror vi ikke denne er spesielt relevant.

Forholdet til markedssensitiv og kraftsensitiv informasjon

Statnetts notat legger betydelig vekt på at produksjonsplaner er markedssensitiv informasjon og at DSOenes rettigheter til slik informasjon «må formelt avklares og reguleres». Energi Norge er enig i at informasjon fra SGUer i mange tilfeller vil være markedssensitiv og/eller kraftsensitiv, og at informasjon om dette ikke kan flyte ubegrenset og ukontrollert.

Vi fastslår imidlertid at SOGL er tatt inn i norsk rett og at DSOer etter denne har hjemmel til informasjon som er nødvendig for deres virksomhet. Det burde være unødvendig å stille spørsmål ved dette hjemmelsgrunnlaget nå. Kravene til nøytralitet og uavhengighet (selskapsmessig og funksjonelt skille) for norske DSOer er tilsvarende for DSO'er ellers i EU/EØS-området. SOGL og KORRR er utarbeidet i full visshet om hvordan europeiske DSOer er organisert og regulert. Det er på denne bakgrunn vi fastholder at norske DSO'er har rett til informasjon om planlagt produksjon.

Videre sitter DSOer allerede med betydelig informasjon de er forpliktet til å behandle med stor varsomhet, ikke minst kraftsensitiv informasjon. Vi har så langt ikke registrert noen systematisk bekymring i Norge om DSOen er i stand til å forvalte denne informasjonen med tilstrekkelig aktsomhet.

I kraft av rollen som relevante systemoperatører, produserer nettselskap regelmessig markedssensitiv informasjon selv (jf. for eksempel NEM-forskriften kapittel 5). Dette gjelder i særdeleshet TSO, for eksempel gjennom kapasitetsberegninger knyttet til day-ahead og intradag markedene og markeder for system- og balansetjenester. Det gjelder imidlertid også for DSOer, spesielt de større, for eksempel i forbindelse med driftstansplanlegging. DSOene er meget bevisst på at dette er eller kan være markedssensitiv informasjon. DSOer i konsern med handelsvirksomhet vil normalt ha en compliance-ansvarlig i konsernet som også bidrar til at DSO-delen forvalter slik informasjon med omhu. I motsatt fall kunne konsernets handelsavdeling

rammes av midlertidig handelsforbud. En av oppgavene for compliance-ansvarlig er å bidra til at selskapet kan drive sin handelsvirksomhet lovlig og innenfor trygge rammer, uten avbrudd av handelsforbud som kan unngås med forsvarlig saksbehandling.

Vi vil likevel understreke at vi er enige i at det skal stilles krav til DSOer om deres behandling av informasjon fra SGUer, på samme måte som det må stilles krav til sikker og forsvarlig behandling av alle relevante systemoperatørers, både DSOenes og TSOens, egenproduserte informasjon som kan ha betydning for prisdannelsen. Vi viser ellers til vårt separate innspill om dette i forbindelse med rapporten om *Nettselskapenes håndtering av markedssensitiv informasjon*².

Manglende overensstemmelse TSO

Strukturelle data

Strukturelle data er viktig fremover. Fosweb har i dag ikke funksjonalitet for at DSO kan hente relevant informasjon utenom egne anlegg. Dette begrenser nytteverdien av Fosweb for DSO og er ikke i henhold til SOGL.

Strukturelle data for forbrukerenheter i henhold til SOGL art. 52 (1) hentes i dag ikke inn i Fosweb.

Plandata

DSOer skal ha tilgang til plan- og prognosedata fra SGUer tilknyttet deres nett. Dette er krav fra SOGL/KORRR. Statnett peker på at SOGL ikke stiller tydelige krav til forbruk når det gjelder planlagte driftsstans.

Sanntidsdata

Statnett mottar i dag de aller fleste data direkte fra aktører (DSOer og/eller SGUer). I noen få tilfeller mottas sanntidsdata fra SGU til DSO. Hovedregelen her er at disse data sendes direkte fra SGU til TSO og/eller DSO. Det er ikke alle data TSO har behov for og unødvendig datasamling medfører høyere kostnader. Energi Norge mener at det ikke er ønskelig å utvikle en større felles data hub for dette formål.

Manglende overensstemmelse DSO

Gode systemer for data og informasjonshåndtering må utvikles mellom alle relevante aktører for å sikre at aktørene får det analyse og beslutningsunderlaget de trenger for å drifte nettet godt. For å få til en god kommunikasjon må aktørene videreutvikle og forbedre dagens IT-systemer og data.

Strukturelle data

Strukturelle data for tilgrensende nett (andre DSOer og TSO) er ikke gjort tilgjengelig til alle DSOer. Energi Norge mener dette er viktig å prioritere arbeidet med tilgangskontroll for DSOene.

² RME Ekstern Rapport nr. 8/2021

Manglende overensstemmelse SGU

SGUer har i dag ikke, slik SOGL/KORRR artikkel 5.4 legger opp til, tilgang til alle strukturelle, plan og sanntidsdata fra anlegg i koblingspunkt til transmisjonssystemet eller distribusjonssystemet. SGUer ser kun egne strukturelle data, samt vedtatte planer om driftsstans via Fosweb, forutsatt at de er tildelt brukerrettigheter i Fosweb.

Oppsummering

Det grønne skiftet krever store omstillinger. Europeiske nettkoder og retningslinjer gir oss nye muligheter og utfordringer. Vi må benytte disse mulighetene til å forbedre og videreutvikle rutiner og nye løsninger. Ansvaret som systemansvarlig har i dag, er i endring. SOGL stiller detaljerte krav til driften av transmisjonsnettet, både nasjonalt og med hensyn til samhandling på tvers av landegrensene. Derfor kan vi ikke problematisere nye metoder med å vise til dagens regelverk eller fos. For å optimalisere nettet må vi se fremover og benytte mulighetene metodene gir.

Selv om ansvar og roller mellom TSO og DSO ikke endelig er avklart på alle områder, mener Energi Norge at det er tydelig hvilken retning utviklingen av det europeiske regelverket går. Ansvaret og rollen til DSOene øker slik Statnett skriver i sitt notat. DSOene får derfor større og tydeligere ansvar enn de har hatt. For å lykkes må dagens TSO, DSO og SGU ha god kommunikasjon og samarbeid, der alle aktørers behov tas hensyn til.

Energi Norge mener DIGIN spiller en viktig rolle for samarbeid om digitalisering. DIGIN har tidligere sett på løsninger der den enkelte aktør tilgjengeliggjør relevante data for utveksling, og der andre aktører med rettmessig behov, kan hente ut de aktuelle dataene. Dette vil være en enklere og mer kostnadseffektiv måte å utveksle informasjon på enn en sentral hub. Uansett hvilke løsninger som benyttes er det viktig at datasikkerheten ivaretas.

Energi Norge støtter at aktørene skal arbeide for å komme frem til optimerende løsninger sammen. Vi ber derfor om et møte med Statnett, DIGIN og RME der vi kan diskutere dette nærmere. Vi ønsker et fortsatt godt samarbeid der metodene for datautveksling utvikles og forbedres.

Energi Norge er en landsomfattende interesse- og arbeidsgiverorganisasjon, som representerer selskapene som produserer, transporterer, bygger og leverer fornybar energi i Norge. Energi Norges cirka 300 medlemsbedrifter står for nesten all kraftproduksjonen i Norge og sørger for daglige leveranser til cirka 90 % av landets strøm- og nettkunder.

Vennlig hilsen
Energi Norge

Kristin H. Lind
Direktør Nett og Kraftsystem